

BEDŘICH NIETZSCHE

TAK
PRAVIL
ZARATHUSTRA

Kniha pro všechny

a

pro nikoho

Nakladatel

A. SRDCE V PRAZE

1925

Anebo: sahají po pamlscích a při tom se vysmívají svému dětinství: visí na svém stéble-životě a vysmívají se, že ještě visí na stéble.

Jejich moudrost zní: „blázen, kdo zůstane na živu, ale tak nad míru blázníme! A to jest na životě právě nejbláznivější!“ — „Život jest jen utrpením“ — tak říkají jiní a nelžou: jen se starejte, aby vás již nebylo! Jen se postarejte, aby nebylo již života, který jest jen utrpením!

A takto nechť zní nauka vaší ctnosti: „sám se zabiješ! Sám se odtud vykradeš!“ —

„Rozkoš jest hřích“ — tak říkají jedni, kdož káží smrt — „pojďme stranou a neplodme děti!“

„Roditi jest namáhavé“ — říkají druzí — „nač ještě roditi? Rodí se samí nešťastníci!“ I ti jsou kazateli smrti.

„Soucitu třeba“ — říkají třetí. „Vezměte, co mám! Vezměte, co jsem! Tím méně mne bude poutati život!“

Kdyby byli soucitní z hloubi duše, ze soucitu by život svým bližním znechutili. Býti zlí — to byla by pravá jejich dobrota. Leč chtějí vyváznout ze života: co jim po tom, že jiné svými řetězy a dary poutají ještě těsněji! —

A též vy, kterým život jest divokou prací a neklidem: zda nejste docela syti života? Zda nejste docela zralí pro kázání smrti?

Vy všichni, jimž jest po chuti divoká práce a vše rychlé, nové, cizí, — špatně snášíte samy sebe, vaše pile jest útěk a vůle, na sebe samy zapomenouti.

Kdybyste více věřili v život, méně byste se okamžiku dávali v lup. Ale k čekání nemáte dosti obsahu v sobě — ba ani ne k lenosti!

Všude zaznívá hlas těch, kdož káží smrt: a plna je země takových, jimž nutno kázati smrt.

Anebo „věčný život“: to je mi jedno, — jen když rychle zahynou! —

Tak pravil Zarathustra.

O VÁLCE A VÁLEČNÉM LIDU

NECHCEME, aby nás šetřili naši nejlepší nepřátelé ani ti, jež milujeme z hloubi. Tedy mi dovoluňte říci vám pravdu!

Bratří moji ve válce! Z hloubi vás miluji, jsem a byl jsem z vašich řad. A jsem také váš nejlepší nepřítel. Tedy mi dovoluňte říci vám pravdu!

Vím o zášti a závidi vašeho srdce. Nejste velcí dost, abyste zášti a závidi neznali. Nuž buďte velcí dost, abyste se za ně nestyděli!

A nemůžete-li býti světci poznání, buďte mi alespoň jeho válečníky. To jsou druhové a předchůdci takové svatosti.

Vojáků vidím mnoho: kéž bych viděl mnoho válečníků! „Stejnokrojem“ zvou, co nosí: kéž není stejný kroj, co pod tím schovávají!

Buďte mi takoví, jejichž oko vždy vyhlídí po nepříteli — po vašem nepříteli. A u některých z vás jest nenávisť na prvý pohled.

Svého nepřitele hledejte, svou válku ved'te a za svoje myšlenky! A podlehne-li vaše myšlenka, nechť nad tím přece vítězně zaplesá vaše poctivost!

Mír máte milovati jakožto prostředek nových válek. A krátký mír více než dlouhý.

Vám neradím k práci, než k boji. Vám neradím k míru, než k vítězství. Vaše práce budiž bojem, váš mír budiž vítězstvím! Může mlčet a tiše sedět, jen kdo má šíp a luk: kdo nemá, vadí se a breptá. Váš mír budiž vítězstvím!

Pravíte, že je to dobrá věc, jež i válku svěťí? Pravím vám: je to dobrá válka, jež svěťí každou věc.

Válka s odvahou dovedly více velkých věcí než láska k bližnímu. Ne soucit váš, leč vaše statečnost až dotud zachraňovala ty, kdož přišli k úrazu.

„Co jest dobré?“ se ptáte. Býti statečný jest dobré. Ať si povídají holčičky: „dobrem jest, co je hezké a zároveň dojmavé.“ Říkají o vás, že jste bez srdce: ale vaše srdce jest ryzí, a milují stud vaší srdečnosti. Stydíte se za svůj příliv, a jiní se stydí za svůj odliv.

Jste oškliví? Nuž dobrá, bratří moji! Tedy se zahalte do vznešenosti, jež jest pláštěm ošklivého!

A vzrůstá-li vaše duše, stává se zpupnou, a ve vaší vznešenosti je zloba. Znáám vás.

Ve zlobě se setká zpupný a slaboch. Ale nerozumějí si. Znáám vás.

Smíte mít jen nepřátele, jichž byste nenáviděli: ne takové, jimž byste pohrdali. Buďte mi hrdi na svého nepřítele: pak úspěchy vašeho nepřítele jsou též úspěchy vaše.

Vzpouora — toť vznešenost otroků. Vaší vznešeností budiž poslušnost! I vaše rozkazování budiž posloucháním!

Dobrému válečníkovi zní příjemněji „musíš“ než „chci“. A vše, co je vám milé, dejte si teprve rozkázat!

Vaše láska k životu budiž láskou k vaší nejvyšší naději: a vaše nejvyšší naděje budiž nejvyšší myšlenkou života!

Svou nejvyšší myšlenku máte si však dáti rozkázat ode mne — ta zní: člověk jest cosi, co má býti překonáno.

Tak žijte svůj život poslušnosti a války! Co záleží na dlouhém žití! Který válečník chce, aby ho bylo šetřeno!

Nešetřím vás, z hloubi vás miluji, bratří moji ve válce! —

Tak pravil Zarathustra.

O NOVÉ MODLE

KDESI JSOU ještě národové a stáda, nikoli však u nás, bratří moji: u nás jsou státy.

Stát? Co je to? Nuže dobrá! Ted' mi otevřete uši, neb ted' vám řeknu své slovo o smrti národů.

Stát, tak se jmenuje nejstudenější ze všech studených netvorů.

Studeně také lže; a tato lež mu leze z tlamy: „Já, stát, jsem národ.“

Lež! Tvůrci to byli, ti stvořili národy a nad ně zavěsili víru a lásku: tak sloužili životu.

Ničitelé to jsou: ti na velký dav líčí pasti a zvou je státem: zavěšují nad ně meč a sto chtičů.

Kde ještě je národ, tam nerozumí státu a má k němu zášť jako k uhrančivému pohledu a k hříchu proti mravům a právům.

Toto znamení vám dávám: každý národ mluví svým jazykem dobra i zla: tomu nerozumí souseď. Svůj vlastní jazyk si vynalezl každý národ v mravech i právech.

Ale stát lže všemi jazyky dobra i zla; a cokoli mluví, lže — a cokoli má, ukradl.

Nepravé jest na něm všecko; ukradenými zuby kouše, kousavý. Nepravé jsou i jeho vnitřnosti.

Zmatení jazyků dobra i zla: toto znamení vám dávám za znamení státu. Věru, vůli k smrti značí toto znamení! Věru, kyne kazatelům smrti!

Přespříliš mnoho rodí se lidí: pro přebytečné byl vynalezen stát! Hleďte mi jen, jak je láká k sobě, těch přespříliš mnoho! Jak je dává a žvýká a přezvykuje!

„Na zemi není nic většího nade mne: jsem pořádačím prstem božím“ — tak řve ten netvor. A na kolena neklesají jen ti, kdož mají dlouhé uši a krátký zrak!

Ach, také vám, vy velké duše, našeptává své ponuré lži! Ach, uhoďne bohatá srdce, jež se ráda rozplývají!

Ano, i vás uhoďne, vy vítězové nad starým bohem! Zemdleli jste v boji, a ted' vaše mdloba ještě nově modle slouží!

Hrdiny a ctné muže ráda by kolem sebe rozestavila ta nová modla! Rád se sluní v slunečním svitu dobrých svědomí, — ten studený netvor!

Všechno dá vám ta nová modla, budete-li vy se jí klaněti: tak si skoupí jas vašich ctností a pohled vašich hrdých zraků.

Navnadit chce vámi ty, jichž je přespříliš mnoho! Ano, pekelný kousek byl tu vynalezen, kůň smrti, jež řinčí ve zdobě božských poct!

Ano, hromadné umírání bylo tu vynalezeno, jež samo sebe velebí za život: věru, milostná služba všem kazatelům smrti!

Státem zvu, kde všichni pijí jed, ať dobří či nedobří: státem, kde všichni ztrácejí sebe, ať dobří či nedobří: státem, kde pomalá sebevražda všech se jmenuje — „životem“.

Pohleďte mi jenom na ty přebytečné! Kradou si díla vynálezců a poklady mudrců: Vzděláním jmenují svou krádež — a vše se jim stává chorobou a trampotou!

Pohleďte mi jenom na ty přebytečné! Nemocni jsou stále, zvr-

cejí svou žluč a jmenují to novinami. Dáví se navzájem a neztráví se ani.

Pohled'te mi jenom na ty přebytečné! Nabývají bohatství a bohatnouce chudnou. Chtějí moc a především sochor moci, hodně peněz, — ti nemohoucí!

Pohled'te, jak šplhají, ty mrštné opice! Šplhají přes sebe a tak se strhují do bahna, do hloubky.

K trůnu směřují všichni: je to jejich šilenství, — jako by na trůně sedělo štěstí! Často sedí na trůně bahno — a často též trůn na bahně.

Šilenci a šplhající opice jsou mi ti všichni a příliš jsou určeni. Nelibě mi páchne jejich modla, ten studený netvor: nelibě mi páchnou všichni dohromady, ti modloslužebníci.

Bratří moji, což se chcete zadusit ve výparu jejich úst a chtivostí? To raději rozbijte okna a skočte na volný vzduch!

Vyhněte se přece zápachu! Odstupte od modlářství lidí přebytečných!

Vyhněte se přece zápachu! Odstupte od dýmu těchto lidských obětí!

Otevřena je země také teď ještě velikým duším. Jest ještě mnoho prázdných míst pro samojediné a dvojjetné, a kolem nich vane vůně tichých moří.

Otevřen a uvolněn jest ještě volný život velikým duším. Věru, kdo málo má majetku, tím méně jest majetkem jiného: pochválena buď malá chudoba!

Tam, kde přestává stát, tam se teprve počíná člověk, jenž není přebytečný: tam se počíná píseň nezbytnosti, ten jedinečný, nenahraditelný nápěv.

Tam, kde přestává stát, — jen mi tam pohled'te, bratří moji! Nevidíte jich, duhy a mostů nadčlověka?

Tak pravil Zarathustra.

O MOUCHÁCH NA TRHU

DO SVÉ SAMOTY prchni, příteli můj! Vidím tě zmámena hřmotem velkých mužů a rozbodána žahadly malých.

Důstojně zná s tebou mlčet skála i les. Buď zase jako strom, ježž miluješ, jako košatý strom, jenž tiše a naslouchaje visí nad mořem.

Kde přestává samota, začíná se trh; a kde se začíná trh, začíná se také hřmot velkých herců a hemžení jedovatých much.

Nejlepší věci ve světě pranic neplatí, pokud se nenajde někdo, kdo je sehraje: velkými muži nazývá lid takové pořadatele her.

Málo rozumí lid velkým věcem, to jest: tvůrčím. Smysly má však pro všechny pořadatele a herce velkých her.

Kol vynálezců nových hodnot točí se svět: — neviditelně se točí. Ale kol herců točí se lid i sláva: toť již „světa běh“.

Herec má ducha, než málo svědomí ducha. Vždy věří v to, čím vnuká nejsilnějším víru, — víru v sebe!

Zítřka má víru novou a pozítří novější. Rychlé smysly má jako lid a větření má proměnlivé.

Porazit — to jest mu: dokázat. Pobláznit — to jest mu: přesvědčit. A krev mu platí za nejlepší všech důvodů.

Pravdu, jež vklouzne jen do jemných uší, jmenuje lží a nicotností. Vskutku, věří jen v bohy, kteří dělají ve světě veliký hřmot!

Naplněn je trh slavnostními šprýmaři — a lid se chlubí velkými svými muži! to mu jsou pánové hodiny.

Hodina však na ně doléhá: i doléhají na tebe. A též na tobě chtějí Ano či Ne. Běda, staviš svou židli mezi Pro a Proti?

Na tyto bezpodmínečné a doléhající nežárli, milence pravdy! Ještě nikdy se nezavěsila pravda v rámě člověka bezpodmínečného.

Pro tyto nenadále odejdi a vrať se ve svou jistotu: jenom na trhu tě přepadají stálým Ano? či Ne?

Pomalu prožívají svou chvíli všechny hluboké studny: načekají se dlouho, než vědí, co že padlo do jejich hloubky.

Daleko trhu a slávy se děje vše velké: daleko trhu a slávy žili od nepaměti vynálezcové nových hodnot.

Do své samoty prchni, příteli můj: vidím tě rozbodána jedovatými mouchami. Prchni tam, kde vane drsný, silný vzduch!
Do své samoty prchni! Žils příliš na blízku malým a žalostným.

Uprchni jejich neviditelné pomstě! Vůči tobě nejsou než pomstou.

Již nezdvihej ruky proti nim! Je jich bez počtu, a tvým údělem není, býti oháňkou na mouchy.

Je bez počtu těch malých a žalostných; a nejedné hrdé stavbě již plevel a krůpěje deště připravily pád.

Nejsi kamenem, ale již tě vyhlodalo množství krůpějí. Rozpadneš se mi a rozpukneš ještě množstvím krůpějí.

Vidím tě umdlena jedovatými mouchami, vidím tě do krve škrábnuta na stu místech; a pýše tvé není ani do hněvu.

Krev by na tobě chtěli ve vši nevinosti, po krvi prahnou jejich bezkrevné duše — i bodají ve vši nevinosti.

Ty hluboký však příliš hluboce trpíš i malými ranami; a nežli ses ještě vyhojil, přešel ti přes ruku týž jedovatý červ.

Příliš hrd jsi mi k tomu, abys mlsné ty tvory usmrtil. Střez se však, aby se nestalo tvou sudbou, nésti všechno jejich jedovaté bezpráví!

Bzučí kolem tebe též svou chválou: dotěrnost je jejich pochvala. Chtějí blízkost tvé kůže a krve.

Lichotí ti jak bohu či ďáblu; kňučí před tebou jak před bohem či ďáblem. Co na tom! Kňučící lichotníci to jsou, a ne více.

Také se k tobě leckdy laskavě mají. To však vždy byla chytrost zbabělců. Ano, zbabělci jsou chytří!

Mnoho uvažují o tobě svou těsnou duší, — povážlivý jsi jim povždy! Vše, o čem se mnoho uvažuje, stává se povážlivým.

Trestají tě za všechny tvé ctnosti. Z hloubi duše ti promíjejí jen — tvé přehmaty.

Že jsi mírný a spravedlivý myslí, říkáš: „nevinni jsou svým malým živobytím“. Jejich těsná duše však myslí: „Provinilo se každé velké živobytí.“ I jsi-li k nim mírný, cítí ještě, jak jimi pohrdáš; a splácejí ti dobrý tvůj čin tajně zraňujícími zločiny.

Tvá mlčelivá pýcha vždy jest jim proti chuti; jásají, jsi-li jednou skromný dost, abys byl marnivý.

Co na někom poznáváme, rozněcujeme na něm též. Střez se tedy malých!

Před tebou cítí se malými, a jejich nízkost proti tobě žhne a doutná v neviditelné mstě.

Nepozoroval jsi, kolikrát osaměli, když jsi k nim přistoupil, a jak jejich síla z nich vystoupila, jako dým vystupuje z hasnoucího žáru?

Ano, příteli můj, zlým svědomím jsi pro své bližní; neb jsou tě nehodni. I nenávidí tě a rádi by ssáli tvou krev.

Stále budou tvoji bližní jedovatými mouchami; co na tobě jest velkého, — to samo je nutně čini jedovatějšími a stále mouchovitějšími.

Do své samoty prchni, příteli můj, a tam, kde vane drsný, silný vzduch! Tvým údělem není, býti oháňkou na mouchy!

Tak pravil Zarathustra.

O CUDNOSTI

MILUJI LES. V městech je špatně žíti: tam příliš mnoho jest říjících.

Zdaž není lépe, dostati se do rukou vrahovi než do snů vilmé ženy?

A jen mi pohleďte na tyto muže: jejich oko to dí — neznají na světě nic lepšího, nežli ležeti u ženy.

Bahno je na dně jejich duše; a běda, má-li jejich bahno ještě i ducha!

Kdybyste alespoň jakožto zvířata byli dokonali! Ke zvířeti však třeba nevinosti.

Radím vám, abyste usmrtili své smysly? Radím vám k nevinosti smyslů.

Radím vám k cudnosti? Cudnost u některých je ctností, ale u mnohých takřka neřestí.

Ti jsou sice zdrželiví: ale psice smyslnost závistně vyzírá ze všeho, cokoli konají.

I do výšek jejich ctnosti a až dovnitř studeného ducha jde za nimi to zvíře a jeho nepokoj.

A jak způsobně zná psice smyslnost žebraťi o kus ducha, nedostane-li se jí kusu masa.
Milujete truchlohry a vše, co láme srdce? Já však nedůvěřuji vaší psici.
Máte mi příliš ukrutné oči a chtivě se díváte na ty, kdo strádají strastí. Nepřestrojila se snad vaše vilnost a neříká si soustrast?
A také toto podobenství vám dávám: nejeden z těch, kdož vymítali svého d'ábla, sám při tom do vepřů vjel.
Komu je cudnost za těžko, toho z ní dlužno zrazovati: aby se nestala cestou do pekel — to jest k bahnu a říjení duše.
Mluvím o špinavých věcech? To mi není nejhorší.
Nestoupá poznávající nerad do vody pravdy, je-li špinavá, nýbrž, je-li mělká.
Věru, jsou na světě lidé cudní z hloubi duše: jsou srdce mírnějšího, raději a hojněji se smějí nežli vy.
Smějí se i cudnosti a táží se: „co je cudnost!“
Zdaž cudnost není bláznovství? Ale toto bláznovství přišlo k nám, a ne my k němu.
Poskytli jsme tomu hosti přístřeší a srdce: teď u nás přebývá, — nechť zůstane, pokud se mu zlíbí!“ —

Tak pravil Zarathustra.

O PŘÍTELI

„O JEDNOHO je vždy více kolem mne“ — tak myslí poustevník. „Vždy jednou jeden — to konec konců jsou dva!“
Já a já vždy příliš horlivě spolu hovoří: jak by se to dalo snést, kdyby nebylo přítele?
Pro poustevníka přítel vždy jest již třetí: ten třetí jest korek, jenž zabrání, aby hovor oněch dvou neklesl do hloubky.
Ach, jest příliš mnoho hloubek pro všechny poustevníky. Proto tak touží po příteli a po jeho výšce.
Naše víra v jiné prozrazuje, v čem bychom rádi věřili v samy sebe. Naše touha po příteli jest naší zrádkyní!
A často láskou jen přeskakujeme závist. A často někoho napad-

neme a učiníme si ho nepřítelem, abychom zakryli, že lze napadnouti nás.
„Bud' mi alespoň nepřítelem!“ — dí pravá úcta, jež se neodvažuje prositi o přátelství.
Kdo chce míti přítele, chtěj také zaň vésti válku: a kdo chce vésti válku, ať *dovede* být nepřítelem.
I ve svém příteli cti nepřítele. Můžeš k svému příteli těsně přistoupiti, abys k němu nepřestoupil?
Ve svém příteli měj svého nejlepšího nepřítele. Bud' mu nejbližě srdcem, když se mu vzpouzíš.
Nechceš před svým přítelem nositi šatu? Aby bylo cti tvého přítele, že se mu dávaš, jaký jsi? Ale vždyť on tě za to posílá k čertu!
Kdo ze sebe nedělá tajemství, pobuřuje: a proto věru máte, proč se báti nahoty! Ano, kdybyste byli bohy, směli byste se stydět za své šaty!
Nemůžeš se pro svého přítele dost krásně vyzdobiti: neb máš mu býti šípem a touhou po nadčlověku.
Viděls již spáti svého přítele, — aby ses dověděl, jak vypadá? Neb co jest jinak přítelova tvář? Tvá vlastní tvář, v drsném a nedokonalém zrcadle.
Viděls již spáti svého přítele? Nelekl jsi se, že tvůj přítel tak vypadá? Ó příteli, člověk je cosi, co musí býti překonáno.
Přítel budiž mistr v tom, jak dovede hádat a mlčet: není radno, abys všechno chtěl viděti. Ať sen tvůj ti vyzradí, co tvůj přítel dělá ve bdění.
Uhodni svým soucítěním: abys dříve věděl, přeje-li si tvůj přítel soucítu. Snad na tobě miluje nezlomené oko a pohled věčnosti.
Soucítění s přítelem nechť se skrývá pod tvrdou skořápkou: vylom si na něm zub. Tak bude jemné a bude míti svou sladkost.
Jsi svému příteli čistým vzduchem a samotou a chlebem a lékem? Leckdo se z vlastních okovů nevysvobodí, a přece jest příteli osvoboditelem.
Jsi otrok? Tedy nemůžeš býti přítelem. Jsi tyran? Tedy nemůžeš přátel míti.
Příliš dlouho skrýval se v ženě otrok a tyran. Proto žena posud není schopna přátelství: zná pouze lásku.

O SLAVNÝCH MUDRCÍCH

LIDU JSTE sloužili a pověře lidu, vy slavní mudrci všichni!
— a nikoli pravdě! A právě proto vás uctívali.

A proto též snášeli vaši nevěru, že byla vtípem a oklikou k lidu.
Tak pán popřává volnosti svým otrokům, ba kochá se jejich
bujností.

Kdo však jest u lidu v nenávisti, jako vlk u psů: to jest svo-
bodný duch, odpůrce pout, jenž nezbožňuje a v lesích má své
doupě.

Jej vyhnati z jeho úkrytu — to lid nazýval vždycky „smyslem
pro spravedlivost“: a na svobodného ducha i teď ještě štvě
své psy nejostřejších zubů.

„Nebot' pravda je zde: vždyť je zde lid! Běda, běda těm, kdož
hledají!“ — tak se odjakživa volalo.

Svému lidu jste chtěli dáti za pravdu v jeho uctívání: to jste
zvali „vůli k pravdě“, vy slavní mudrci!

A vaše srdce vždy k sobě promlouvalo: „z lidu pocházím: od-
tamtud také mi vzešel hlas boha“.

S tvrdou šíjí a chytří podobni oslu byli jste vždy, vy přímluvčí
lidu.

A ne jeden vládnoucí, jenž s lidem chtěl žíti v míru, před své oře
zapřáhl ještě — oslíčka, zapřáhl nějakého slavného mudrce.

A teď bych rád, vy slavní mudrci, abyste konečně docela od-
vrhli kůži lví!

Pestře žíhanou kůži šelmy a srst badajícího, hledajícího, dobý-
vajícího tvora!

Ach, abych uvěřil ve vaši „pravdymilovnost“, k tomu mi zprvu
zlomte svou zbožňující vůli.

Pravdymilovným zovu toho, kdo odchází na pouště, kde není
bohů, a kdo zlomil své zbožňující srdce.

V žlutém písku a sežehnut sluncem, šilhá snad žíznivě po ostro-
vech, kde se temení prameny a kde život odpočívá pod tem-
nými stromy.

Jeho žízeň ho však nesvede k tomu, aby žil, jak oni pohodlní:
neb kde jsou oasy, jsou také modly.

Hladovějící, násilnickou, osamělou, bezbožnou: tak sebe samu
chce míti vůle lví.

Bez blaha sluhů, osvobozena od bohů a od zbožňování, beze
strachu a strašná, veliká a osamělá: taková jest vůle toho, kdo
miluje pravdu.

Na poušti od nepaměti žili milovníci pravdy, svobodní duchové,
a byli pány pouště; v městech však žijí vypasení, slavní mu-
drcové, — soumaři.

Stále totiž, jako praví oslové, táhnou káru *lidu!*

Ne že bych je proto hněvem stíhal: ale jsou to pro mne jen by-
tosti sloužící a zapřažené; byť se i blýštěly zlatým postrojem.

A často byli dobrými sluhy a chvályhodnými. Neb takto dí
ctnost: „musíš-li sluhou býti, hledej, komu tvá služba nejlépe
prospěje!“

Duch i ctnost tvého pána nechť rostou tím, že ty mu sloužíš:
tak spolu s jeho duchem a s jeho ctností porosteš sám!“

A věru, vy slavní mudrcové, vy služebníci lidu! Sami jste rostli
spolu s duchem a ctností lidu — a lid vzrostl vámi! K vaší
poctě to dím!

Ale lidem mi zůstáváte i ve svých ctnostech ještě, lidem s tupý-
ma očima, — lidem, jenž neví, co jest *duch!*

Duch jest život, jež sám řeže do života: vlastní svou trýzní
množí své vlastní vědění, — věděli jste to již?

A blaha ducha jste: býti pomazánu a slzami posvěcenu za obět-
ní zvíře, — věděli jste to již?

A slepota slepceva i jeho hledání a tápání nechť ještě svědčí
o moci slunce, do něhož se díval, — věděli jste to již?

A poznávající nechť se učí horami *stavěti!* Málo znamená, že
duch přenáší hory, — věděli jste to již?

Znáte jen jiskru ducha: a nevidíte, že jest kovadlinou, a nevidíte
krutosti jeho kladiva!

Věru, neznáte hrdosti ducha! Ještě méně byste však snesli skrom-
nost ducha, kdyby jednou promluvila!

A ještě nikdy jste nesměli svého ducha uvrci do sněžné jámy:
nejste k tomu dost horcí! Tak neznáte ani rozkoší jeho chladu.

Ve všem jste mi však příliš důvěrní s duchem; a z moudrosti jste
často udělali chudobinec a chorobinec pro špatné básníky.

Orlové nejste: i nezakusili jste ani blaha v úděsu ducha. A kdo
není ptákem, nechť nespočívá nad propastmi.

Jste mi vlašni: studeně však proudí každé hluboké poznání.

O SLAVNÝCH MUDRCÍCH

LIDU JSTE sloužili a pověře lidu, vy slavní mudrci všichni!
— a nikoli pravdě! A právě proto vás uctívali.

A proto též snášeli vaši nevěru, že byla výpěch a oklikou k lidu.
Tak pán popřává volnosti svým otrokům, ba kochá se jejich bujností.

Kdo však jest u lidu v nenávisti, jako vlk u psů: to jest svobodný duch, odpůrce pout, jenž nezbožňuje a v lesích má své doupe.

Jej vyhnati z jeho úkrytu — to lid nazýval vždycky „smyslem pro spravedlivost“: a na svobodného ducha i teď ještě šve své psy nejostřejších zubů.

„Nebot' pravda je zde: vždyť je zde lid! Běda, běda těm, kdož hledají!“ — tak se odjakživa volalo.

Svému lidu jste chtěli dáti za pravdu v jeho uctívání: to jste zvali „vůli k pravdě“, vy slavní mudrci!

A vaše srdce vždy k sobě promlouvalo: „z lidu pocházím: od tamtud také mi vzešel hlas boha“.

S tvrdou šíjí a chytří podobni oslu byli jste vždy, vy přimluvíci lidu.

A ne jeden vládnoucí, jenž s lidem chtěl žítí v míru, před své oře zapráhl ještě — oslíčka, zapráhl nějakého slavného mudrce.
A teď bych rád, vy slavní mudrci, abyste konečně docela odvrhli kůži lví!

Pestře žíhanou kůží šelmy a srst badajícího, hledajícího, dobývajícího tvora!

Ach, abych uvěřil ve vaši „pravdymilovnost“, k tomu mi zprvu zlomte svou zbožňující vůli.

Pravdymilovným zovu toho, kdo odchází na pouště, kde není bohů, a kdo zlomil své zbožňující srdce.

V žlutém písku a sežehnut sluncem, šilhá snad žíznivě po ostrovech, kde se temení prameny a kde život odpočívá pod temnými stromy.

Jeho žízeň ho však nesvede k tomu, aby žil, jak oni pohodlní: neb kde jsou oasy, jsou také modly.

Hladovějící, násilnickou, osamělou, bezbožnou: tak sebe samu chce mítí vůle lví.

Bez blaha sluhů, osvobozena od bohů a od zbožňování, beze strachu a strašná, veliká a osamělá: taková jest vůle toho, kdo miluje pravdu.

Na poušti od nepaměti žili milovníci pravdy, svobodní duchové, a byli pány pouště; v městech však žijí vypasení, slavní mudrcové, — soumaři.

Stále totiž, jako praví oslové, táhnou káru *lidu!*

Ne že bych je proto hněvem stíhal: ale jsou to pro mne jen bytosti sloužící a zapřažené, byť se i blýštěly zlatým postrojem.
A často byli dobrými sluhy a chvályhodnými. Neb takto dí ctnost: „musíš-li sluhou býti, hledej, komu tvá služba nejlépe prospěje!“

Duch i ctnost tvého pána necht' rostou tím, že ty mu sloužíš: tak spolu s jeho duchem a s jeho ctností porosteš sám!“

A věru, vy slavní mudrcové, vy služebníci lidu! Sami jste rostli spolu s duchem a ctností lidu — a lid vzrostl vámi! K vaší poctě to dím!

Ale lidem mi zůstáváte i ve svých ctnostech ještě, lidem s tupýma očima, — lidem, jenž neví, co jest *duch!*

Duch jest život, jež sám řeže do života: vlastní svou trýzní množí své vlastní vědění, — věděli jste to již?

A blaho ducha jste: býti pomazánu a slzami posvěcenu za obětí zvíře, — věděli jste to již?

A slepota slepceva i jeho hledání a tápání necht' ještě svědčí o moci slunce, do něhož se díval, — věděli jste to již?

A poznávající necht' se učí horami *stavěti!* Málo znamená, že duch přenáší hory, — věděli jste to již?

Znáte jen jiskru ducha: a nevidíte, že jest kovadlinou, a nevidíte krutosť jeho kladiva!

Věřu, neznáte hrdosti ducha! Ještě méně byste však snesli skromnost ducha, kdyby jednou promluvila!

A ještě nikdy jste nesměli svého ducha uvrci do sněžné jámy: nejste k tomu dost horcí! Tak neznáte ani rozkoši jeho chladu.

Ve všem jste mi však příliš důvěrní s duchem; a z moudrosti jste často udělali chudobinec a chorobinec pro špatné básníky.

Orlové nejste: i nezakusili jste ani blaha v úděsu ducha. A kdo není ptákem, necht' nespočívá nad propastmi.

Jste mi vlašníci: studeně však proudí každé hluboké poznání.

Ledově studené jsou nejvnitřnější studny ducha: jsou osvětlením pro horké ruce a pro ty, kdož jednají.
Ctihodně mi tu stojíte a neohebně a s rovným hřbetem, vy slavní mudrcové! — vás nepohání silný vítr ni silná vůle.
Neviděli jste nikdy, jak plachta pluje po moři, vypuklá a vzdutá, a chvěje se zuřivostí větru?
Tak jako plachta, chvějící se zuřivostí ducha, tak pluje má moudrost po moři — má divoká moudrost!
Ale vy, služebníci lidu, vy slavní mudrcové, — jak byste *mohli* se mnou plout! —

Tak pravil Zarathustra.

PÍSEŇ NOCI

JE NOC: teď hlasitěji mluví vše řinoucí se studny. A také má duše je řinoucí se studna.
Je noc: teď teprve procítají vše písně milujících. A také má duše je písní milujících.
Cos neztíšeného, neztížitelného jest ve mně, to se prodírá k hlasité řeči. Lačnost lásky jest ve mně, ta mluví sama jazykem lásky.
Jsem světlo: ach, kéž bych byl noc! Ale to jest má samota, že opásán jsem světlem.
Ach, byl bych temný a noční! Jak ssál bych u prsou světla!
A též vám bych žehnal, vy třpytné hvězdy a světlušky nahoře!
— a blažen bych byl dary vašeho světla.
Já však žiji ve vlastním světle, plameny, z mého nitra šlehající, nazpět do sebe vpíjím.
Neznám blaha těch, kdož berou; a často jsem snil o tom, že kráší je as ještě blaženější než bráti.
Toť moje chudoba, že má ruka si nikdy neodpočine od rozdávání; toť moje závist, že zřím oči čekající a noci ozářené touhou.
Ó kletbo všech, kteří rozdávají! Ó zatmění mého slunce! Ó toho po roztoužení! Ó hltavý hlade v nasycení!
Berou ode mne: ale dotýkám se ještě jejich duše? Je propast

mezi dáváním a braním; a nejmenší propast nejtíže se překlene.
Hlad vyrůstá z mé krásy: rád bych ublížil těm, kterým svítím, rád bych oloupil ty, jež jsem obdaroval: — tak hladovím po zlobě.
Odtahuje ruku, když se jí ruka již napřahuje vstříc; váhaje jako vodopád, jenž v pádu ještě váhá: — tak hladovím po zlobě.
Takovou mstu si vymýšlí mé bohatství: taková potměšilost vyvěrá z mé samoty.
Mé blaho darující zemřelo darujíc, má ctnost se nabažila sebe samy pro svůj nadbytek!
Kdo stále daruje, je v nebezpečí, že pozbude studu; kdo stále rozdává, od samého rozdávání má mozoly na ruce i na srdci.
Mé oko již nepřetéká, vidí-li stud prosících; má zatvrdlá ruka již necítí, jak se chvějí ruce naplňované.
Kam se poděla slza mému oku, kam pýří mému srdci? Ó samotu všech darujících! Ó mlčelivosti všech svítících!
Mnoho slunců krouží pustým prostorem: ke všemu, co je temné, promlouvají svým světlem, — ke mně jsou němá.
Ó, to jest nepřátelství světla proti tomu, co svítí: bez milosrdenství koluje světlo svými drahami.
Nespravedливо v hloubi srdce k tomu, co svítí, mrazivé k sluncům, koluje každé slunce.
Podobna vichru, létají slunce svými drahami, toť jejich koloběh.
Své neúprosné vůle jsou poslušna, toť jejich mráz.
Ó, teprve vy to jste, vy temní, vy noční, kdož tvoříte teplo z toho, co svítí! Ó, teprve vy vssáváte mléko a lahodu z vemen světla!
Ach, led je kol mne, má ruka se spálí ledovým dotykem! Ach, žízeň je ve mně, ta prahne po žízni vaší!
Je noc: ach, že mi je souzeno býti světlem! A žízni po nočním temnu! A samotou!
Je noc: teď jako zdroj vyráží ze mne má touha, — mluvití toužím.
Je noc: teď hlasitěji mluví vše řinoucí se studny. A také má duše je řinoucí se studna.
Je noc: teď procítají vše písně milujících. A také má duše je písní milujících. —

Tak zpíval Zarathustra.